

Роля парламэнту

Віктар Чарноў, Міхаіл Пастухоў

Для Рэспублікі Беларусі, як адносна невялікае і параўнальна аднароднае паводле нацыянальнага складу дзяржавы, аптымальнай мадэллю найвышэйшага прадстаўнічага і адзінага заканадаўчага органа ўлады бачыцца аднапалатны парламэнт (*з умоўнай назвай Сойм*).

У адпаведнасці з адміністрацыйна-тэрытарыяльным падзелам і колькасцю насельніцтва краіны рэкамендаваны склад парламэнту – 260 дэпутатаў (гэткай жа была колькасць парламентароў паводле Канстытуцыі РБ 1994 г.).

У сыстэме падзелу ўладаў парламэнт закліканы выконваць наступныя асноўныя *функцыі*:

- рыхтаваць і прымаць законы;
- вызначаць супольна з урадам асноўныя кірункі ўнутранай і замежнай палітыкі;
- фармаваць органы выканаўчае ўлады і кантраляваць іхную дзейнасць;
- фармаваць судовую ўладу й забяспечваць яе незалежнасць;
- прызначаць выбары (рэфэрэндумы) і ажыццяўляць кантроль за іх правядзеннем.

Дзеля рэалізацыі сваіх функцыяў парламэнт мусіць мець наступныя асноўныя *паўнамоцтвы*:

- прымаць і змяняць Канстытуцыю;
- прымаць законы і пастановы і ажыццяўляць кантроль за іх выкананнем;
- прызначаць выбары прэзідэнта, парламэнту і органаў мясцовага самакіравання, а таксама ўсебеларускія рэфэрэндумы;
- абіраць або не абіраць кіраўніка ўраду;
- прымаць рашэнні аб ухвале або няўхвале праграмы дзеянняў новастворанага ўраду;
- згодна з прапановай ўраду ствараць або ліквідаваць міністэрствы і іншыя дзяржаўныя ўстановы;

- выбіраць і адхіляць старшыню і чальцоў Цэнтральнай камісіі па выбарах і правядзеньні рэспубліканскіх рэфэрэндумаў;
- абіраць і адхіляць старшыню і чальцоў Падліковай (Кантрольнай) палаты;
- абіраць на пэўны тэрмін судзьдзяў КС, судзьдзяў Вярхоўнага Суду, судзьдзяў Найвышэйшага Гаспадарчага Суду, генэральнага пракурора, старшыню і чальцоў управы Нацыянальнага банку;
- зацьвярджаць дзяржаўны бюджэт і прымаць ад ураду справаздачу аб яго выкананьні;
- усталёўваць дзяржаўныя падаткі і зборы, ажыццяўляць кантроль за грашовай эмсіяй;
- ратыфікаваць і дэнансаваць міжнародныя дамовы;
- прымаць рашэньні аб выказваньні недаверу кіраўніку ўраду з адна-часовым абраньнем новага кіраўніка ўраду;
- прымаць рашэньні аб выказваньні недаверу асобным чальцам ураду;
- прымаць адстаўку прэзыдэнта ў выпадку зьняцьця ім паўнамоцтваў, а таксама адхіляць ад пасады праз працэдуру імпічмэнту прэзыдэнта ў выпадку парушэньня ім Канстытуцыі і законаў РБ.

У пераходны пэрыяд (у агляднай будучыні) парлямэнт павінен выбірацца паводле зьмяшанае (прапарцыйна-мажарытарнае) сыстэмы. Такая выбарчая сыстэма дазваляе спалучаць агульнанацыянальныя і рэгіянальныя інтарэсы, а таксама забясьпечвае прадстаўніцтва ў парлямэнце ўсіх буйных палітычных партыяў і найбольш аўтарытэтных грамадзянаў.

Парлямэнт павінен выбірацца на 5 гадоў і дзеяць стала. Дэпутаты павінны працаваць на прафэсійнай аснове і не павінны мець права займаць іншыя пасады ў органах дзяржаўнае ўлады. Дзеля належнага выкананьня сваіх функцыяў парлямэнт павінен мець адпаведныя фінансавыя, матэрыяльна-тэхнічныя і арганізацыйныя магчымасьці.